

ЧЫЫЧААХ ТЫЛЫН ТЫЛБААСЧЫТА

(Николай Рыкунов төрөөбүтэ 60 сылыгар)

Ньукулай Рыкунов... Бу аат саха поэзиятыгар бигэтик кирибит, кизэник биллибит аат. Этэнгэ сылдыбыта буоллар, быйыл 60 сааһын бэлиэтиэх этибит. Кини олоххо үөрэ-көтө, билэр дьонугар эйбэстик хаадылаһа, үөрэ-дьүөрө хоһоон тылынан субурута сылдыар үгэстээбэ.

Миигин хаадылаан:

Ньукулай Урсун

Үс күннээх курсун, — дэтэлиирэ. Эбэтэр Суруйааччылар союзтарыгар

көрүстэрбит эрэ: “Нам Суруйааччыларын союһа сүүс бырыһыан кэллэ!” — диэн арааппардыр идэлээбэ. Ити аата, Намга олорор доҕоро Николай Лугиновтын муньааха кэлбиттэрин этэрэ.

Итиннэхэ сыһаннаах биір түгэни Сэмэн Тумат кэпсир. 1987 с. Чурапчыга улахан кураан дьыл үүммүтүгэр муньааха тийбит Николай Рыкунов маньык эппит: “Намнар, Чурапчылар саастарын тухары өйөспүттэрэ. Маньык отунан-маһынан кырымчык сыгытыгар мин “Кэбиһиилээх от” (поэт кинигэтин аата) кэһиилээх кэллим”. Чурапчы дьоно-сэргэтэ ити булугас этииттэн үөрэн ытыс таһыммыттар.

Кырдыга да, Ньукулай төрөөбүт Намыттан тахсыбыт уһулуччу дьобурдаах поэт этэ. Ол эрэри сэмэйэ бэрт буолан, элбэхтик анньыспата, бэчээттэмэтэ, кинигэ таһаартарбата. Хата, ол онугар улуһуттан биір эмэ киһи кылаах гыннабына, ис-иһиттэн үөрэн ол киһини билиһинэрэрэ, өйүүргэ көрдөһөрө элбэх этэ. Ол курдук Анна Парникова диэн кыыстанныбыт диэн улаханньык үөрэн кэпсэбитэ өр буолла. Онтон Иннокентий Елисееви-Усхааны, Александр Дунаевы таһаарыаха диэн хаста да издательствоҕа (оччолорго мин кылаабынай редакторынан үлэлиирим) киірэ сылдыбыта. Калистрат Еремееви эмиз киһи билиһинэрбитэ. Ити сылларга бэйэҥ кинигэбин киллэр диэн хаста да эппитим да, аралдьытан, умуннаран, кэлин аҕалыах буолан, уһатан иһэрэ. Дьинэр, хас да кинигэ тахсыах кэлин суруйбут айымньылардаах да буоллар, итинник быһыыламыт эбит. Ону киһи суох буолбутун кэннэ кэргэнэ Евдокия Ивановна хаалларбыт нэһилиэстибэтин бэрийбитэ, урут бэчээт-

тэммэтэбин чөмчөпүтэ уонтан тахса бэчээтинэй илиис буолбутуттан ылан этэбин. Олортон талан поэт огдообото “Мүөттээх үөттэр” диэн ааттаан саҥа хоһоон хомуурунньугун бэлэмнээн, “Бичик” национальной кинигэ кыһатыгар киллэрбитэ. Ол кинигэбэ мин киірин тыл суруйбутум. Ити киһи биір боччумнаах уонна кэриэс кинигэтэ буолар буолла.

Рыкунов — минньигэс тыллаах лирик поэт. Тулалыыр эйгэни оҕолуу дьиктиргээн, романтической тыыннаан көрөр уратылаах. Онуоха биір дойдулаах убай-поэттарын Таллан Бүрэ, Чабылбан, ону тэнгэ Паана Тулааһынап, Иван Гоголев үтүө сабыдыаллара биллэргэ дылы. Таптал лирикатыгар да, гражданской лирикаҕа да дэгиттэр дьобурдаах. Хоһооннору тэнгэ, саха поэмата сайдарыгар кырата суох үтүөлээх.

Кырдык, Н.Рыкунов — бэйэтин кэмин ырыаһыта. Кини Юрий Гагарины, космоһу арыһыны кытта саасты көлүөнэ буоларынан киэн туттара... Киһи аймах социализм суолунан сайдарыгар-үүнэригэр бигэ эрэллээбэ. Ол киһи буруйа буолбатаҕа. Оччотообуга бары да итинник иитиллэн кэлбиппит.

Олох обургу кэнники сылларга ол эрэли түөрэ баһыах айылаахтык дьалкыннаан барбытыгар Рыкунов поэт хайдах эрэ ах бэрдэрэн, айар үлэтэ аҕырымнаабыт курдук көстүбүтэ. Бука, киһи, сорохтор курдук, үһпүт айыыларын үңкүрүтэ охсоот, атыннык туойан-хоһуйан барыан туттуммута эбитэ буолуо.

Николай Михайлович поэт политик, поэт революционер буолуохтаах диэн этиитин энчирэппэккэ барбыта, рядовой коммунист буоларыттан кыбыстыбат этэ. Кэлин соҕус суруйбут хоһоонноругар ол ырылыччы көстөр. Ол эрэри ити бэйэтин да этиититтэн, быһыытыттан-майгытыттан да сэдиптээтэххэ, Ньукулай хааҕа киірін хаалбыт, хаалынньан өйдөөх-санаалаах киһи буолбатах этэ. Кини саҕаны нилэ хабан ылар сыты өйдөөбө, уларыта тутууну иһигэр буһарара, ситэ буспатах санаалары быктарарга тиэтэйбэтэбэ.

Биһиги, арыый эдэрдэр, тэбиһирэн, ааһа түһэн, буолар быһыны-майгыны критикалаан, кумахтаан барыах курдук гыннахпытына, Николай Михайлович көрдөөх тылы түгэнигэр кыбытан, күлэн-оонньоон кэбиһэри сагыра. Саха киһитин мындыр үгэһинэн, үйэтэ уһаабыта буоллар, билинги кэм тыһын биэрэр айымньылары хойутуу чахчы биэриэ этэ.

Сыһыйан көрдөххө, үүнэр от-мас ойуутун-мандарын курдук намыччы лирической строкалара арыт куолакал-набаат дорҕооннонон кэлэллэр эбит. Ордук политиче-

скай айымньыларыгар. Күннээби темаба суруллубут, кэмигэр наадалаах сүгэ-балта тылларынаабар, ити эрээри бэйэтэ “ходуһа лирикатынан” ааттыыр, төрөөбүт сиргэ төлөһнөөх тапталай этэр хоһоонноро, бука, уһун үйэлэнэллэрэ буолуо. Ол хоһооннорго олоххо, дьонго, кэргэнгэ, оһолорго таптал тыына ордук күүстээх. Дьэ ол иһин буоллаба, поэт кэргэнигэр анаабыт биир хоһоонун бэрт дьиибэтик “чыычаахтыыттан тылбаас” диэн ааттаабыт.

Дьинэ да, чахчы поэт эрэ киһи чыычаах тылын

өйдүүр, ону биһиэхэ, дьонго, аабааччыларга, тиэрдэр кыахтаах.

Поэт суруйбутун барытын түмэн таһаардахха, кини саха литературатыгар кылаата кэрэлэнэн көстүө этэ. Бу поэзияба бары күүһүн-күдэбин биэрэн үлэлээбит киһи айар үлэтин үөрэтин — инники турар сорук.

Бүгүн Н.Рыкунов хас да хоһооннорун аабааччыларбытыгар тиэрдэритигэр уус тыл өлбөт, поэт айымньыта баарын тухары тыыннаах диэн этиэхтээхпит.

УРСУН, поэт.